

Univerzita Palackého v Olomouci
Fakulta tělesné kultury

PROBLEMATIKA A PREVENCE RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ NA VYŠŠÍ
POLICEJNÍ ŠKOLE A STŘEDNÍ POLICEJNÍ ŠKOLE MINISTERSTVA VNITRA
Bakalářská práce

Autor: Marek Půček, Tělesná výchova a sport
Vedoucí práce: doc. PhDr. Dana Štěrbová, Ph.D.
Olomouc 2020

Bibliografická identifikace

Jméno a příjmení autora: Marek Půček

Název diplomové práce: Problematika a prevence rizikového chování na Vyšší policejní škole a Střední policejní škole Ministerstva vnitra

Pracoviště: katedra společenských věd v kinantropologii

Vedoucí diplomové práce: doc. PhDr. Dana Štěrbová, Ph.D.

Rok obhajoby diplomové práce: 2020

Abstrakt: Cílem bakalářské práce pod názvem „Problematika a prevence rizikového chování na Vyšší policejní škole a Střední policejní škole Ministerstva vnitra“ je zjištění, jakou kvalitou dosahuje propojenost a spolupráce mezi čtyřmi profesními skupinami na škole: pracovníky (CEVAP), internátního zařízení, třídního učitele, výchovný poradce/metodik prevence. Získání jejich zkušeností a názorů na problematiku a prevenci působící na policejní škole. V teoretické části jsou upřesněny definice problematiky rizikového chování, následují druhy a formy prevence, charakteristika policejní školy a jejich programy na prevenci. V empirické části se nachází vyhodnocení dotazovaných otázek pro dané skupiny pracovníků školy.

Klíčová slova: rizikové chování, problematika, prevence, preventivní program, Vyšší policejní škola a Střední policejní škola Ministerstva vnitra

Bibliographical identification

Autor's first name and surname: Marek Půček

Title of bachelor thesis: Issues and prevention of risky behaviour at the Higher Police School and Secondary Police School of the Ministry of the Interior

Department: Department of Social Sciences in Kinanthropology

Supervisor: doc. PhDr. Dana Štěrbová, Ph.D.

The year of presentation: 2020

Abstract: The bachelor thesis entitled „The problems and prevention of risky behaviour at the Higher Police School and the Secondary Police School of the Ministry of the Interior“ aims to determine the quality of interconnection and cooperation between four professional groups at the school: the workers of CEVAP, boarding house, class teacher and educational counsellor and prevention methodologist. The secondary objective is to get to know their experience and opinions on the problems and prevention of risky behaviour at the police school. The theoretical part defines risky behaviour, types and forms of prevention, and outlines the police school, as well as its prevention programs. The empirical part evaluates the questions answered by the defined groups of school workers.

Key words: risky behaviour, problems, prevention, prevention program, Higher Police School and Secondary Police School of the Ministry of the Interior

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracoval samostatně pod vedením doc. PhDr. Dany Štěřbové, Ph.D. a uvedl všechny použité prameny, literární a elektronické zdroje.

V Olomouci dne

Poděkování

Děkuji doc. PhDr. Daně Štěrbákové, Ph.D. za odborné vedení práce, poskytování rad a materiálových podkladů, které mně poskytla při zpracování bakalářské práce.

Obsah

1	Seznam zkratk	8
2	ÚVOD	9
3	Přehled poznatků	10
3.1	Období adolescence (dospívání)	10
3.1.1	Impulzivita	11
3.1.2	Rizikové chování v adolescenci	12
4	Nejčastější formy projevů rizikového chování	13
4.1	Toxikomanie	13
4.2	Alkohol	14
4.3	Tabák	14
4.4	Šikana	15
4.4.1	Projevy šikany	15
4.4.2	Pět stádií šikany:	16
4.5	Kyberšikana	16
4.5.1	Projevy kyberšikany	17
5	Prevence rizikového chování	18
5.1	Primární prevence rizikového chování	18
5.1.1	Nespecifická primární prevence rizikového chování	18
5.1.2	Specifická primární prevence rizikového chování	19
5.2	Sekundární prevence rizikového chování	19
5.3	Terciální prevence rizikového chování	19
5.4	Prevence ve společnosti	19
5.5	Prevence ve škole	20
6	Charakteristika Vyšší policejní školy a Střední policejní školy Ministerstva vnitra	21
6.1	Charakteristika vzdělávacího programu	21
6.2	Cíle Minimální Preventivní Program ve školním roce 2019/2020	22

6.3	Charakteristika cílových skupin	22
6.4	Vlastní preventivní program	23
7	Zmapování situace v oblasti prevence rizikového chování v rámci školní preventivní strategie	25
8	Cíle šetření	28
8.1	Metoda a metodika	28
9	Rozhovory na téma problematika a prevence rizikového chování na policejní škole 29	
10	Závěr	38
11	Souhrn	40
12	Summary	41
13	Referenční seznam	42
14	PŘÍLOHY	45

1 Seznam zkratek

CEVAP-Centrum vzdělávacích potřeb a osobnostního poradenství

MŠMT–Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

MPSV-Ministerstvo práce a sociálních věcí

KPPP-Krajská Pedagogicko-psychologická Poradna

ZDVPP-Zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků

VPŠ a SPŠ MV-Vyšší policejní škola a Střední policejní škola Ministerstva vnitra

PEER program-vrstevnický program.

ČR-Česká republika

2 ÚVOD

V posledních letech došlo celosvětově k velkým změnám, které změnily celou společnost. Žijeme ve svobodném světě a člověk má téměř neomezené možnosti, jak se svým životem naložit. Lidé studují, poznávají nové kontinenty, navazují kontakty s celým světem pomocí chytrých technologií a také si rozšiřují vědomosti na internetu.

Bohužel, jak už to bývá, věci mají kladné, ale i záporné stránky. Proto tyto změny mohou mít negativní dopad hlavně na děti a dospívající, kteří spadají do skupiny velmi ovlivnitelných. Mezi negativní změny můžeme zařadit např. experimentování a požívání návykových látek, nefunkční rodina, nedostatek času rodičů na své děti. Výše uvedené faktory nesou sociálně-patologické chování mládeže a lze u něj předpokládat zvýšenou kriminalitu a nevhodné až brutální chování.

V současné době společnost upřednostňuje materiální potřeby převyšující před duchovními, důležitějšími. Mnoho rodičů chce budovat svou kariéru a dostat se na lépe placená pracovní místa, ale zapomínají trávit svůj čas se svými potomky. Děti tak tráví svůj volný čas ve skupinkách vrstevníků, kde mohou uspokojit své touhy a potřeby. Běžnou aktivitou daných skupin je potulování, experimentování s návykovými látkami a výskyt drobných protiprávních jednání a činností. Vrstevníci se stávají špatným idolem a dochází k delikvenci.

Prevence je velice důležitou složkou a první krok k zabránění protiprávnímu jednání, rizikovému chování a jeho šíření.

Prevenci rozdělujeme na primární, sekundární a terciální. Nejdůležitější a nejefektivnější je primární prevence, tedy zachycení problému v zárodku. Proto cílem mé práce je zjištění, porovnání názorů a spolupráce mezi čtyřmi profesními skupinami (centrum vzdělávacích potřeb a osobnostního poradenství (CEVAP), pracovníka internátního zařízení, třídního učitele a výchovného poradce/metodika prevence) v oblasti primární prevence.

Teoretická část

3 Přehled poznatků

3.1 Období adolescence (dospívání)

Pojem adolescence pocházející z latinského slova „adolescere“ znamená dorůstat, mohutnět. Podotýkám, že autoři věnující pozornost tématu vývojového období se často neshodují ve věkové kategorii a tak vývojové období rozdělují jinak. Říčan (2004) rozděljuje období adolescence na fáze – období pubescence (11-15 let) a navazující období adolescence (16-22 let).

Havighurst (1953) vymezuje vývojové období na 12-18 let. Zmiňuje obecné vývojové úkoly a to zejména: vytvoření vlastní identity, získání autonomie a přijetí zodpovědnosti dospělého, navazování nových vztahů s vrstevníky obou pohlaví a vymezení své sociální postavení, zodpovědné chování vůči společnosti, vymezení své priority a hodnoty, ekonomická a emoční nezávislost na rodičích, připravit se na manželský život a založení rodiny.

Sobotková (2014) představuje adolescenci jako etapu zrání a dospívání. Vyznačuje se biologickým zráním a zrychleným růstem jedince a tělesnou reprodukcí. Dále pak změny jsou psychické, nové postavení jedince ve společnosti a změny chování. Je to etapa mezi dětstvím a dospělostí, kde se formuje fyziologické, sociální i psychologické. Přicházejí velké hormonální změny a pohlavní dozrávání. U jedinců se projevuje touha po samostatnosti, snaží osvobodit od dětství, a proto experimentují se svým chováním a vytvářejí si nové hodnoty. Velmi se rozvíjí sebepoznání, i když neúplně a projevuje se přílišná kritika k sobě samému a nespokojenost sám se sebou. A především v tomto období vzniká vysoká závislost na socializaci. Člověk chce najít své místo ve společnosti.

Macek (2003) období adolescence vymezuje do tří etap: časná adolescence (10-13 let), střední adolescence (14-16 let) a pozdní adolescence (17-20 let).

Podle Vágnerové (2012) adolescenci lze rozdělit také na adolescenci ranou-pubescence (11-15 let) a adolescenci pozdní (15-20 let).

Období pubescence se označuje jako „období bouře a krizí“ (Langmeier a Krejčířová, 2006, p. 147). Je spjata se zvýšenou produkcí hormonů v těle a dochází často k emoční labilitě a přecitlivělosti od okolní reakce. Labilní a zranitelná často bývá i sebeúcta (Steinberg a Belsky, 1991).

Pro pubescenty je typický rozvoj logického myšlení, rozvoj identity, navazování nových vztahů s vrstevníky patří mezi nejvýznamnější hybné síly v rané adolescenci (Říčan, 2004), velký nárůst hormonů v těle přispívá k počátečnímu biologickému dospívání (zvláště u dívek se

objevují první menstruace) a změny rysů v obličeji. Jedinec se začíná osamostatňovat a hledat si bližší vztahy a postavení mezi svými vrstevníky, nalézt v sobě své schopnosti a přednosti, kterými může pubescent později disponovat, tedy poprvé rozhodovat v důležitých věcech jako je například výběr střední školy. Vrstevníci zvyšují zájem o své tělo, kde má tělesná aktivita vysoké postavení, oblečení a jeho úpravu (Vágnerová, 2000).

Pozdní adolescence je spjata s dokončením vývoje pohlavních zralosti, tedy dosažení rozmnožovacích schopností. Je silně podmíněna množstvím hormonů v těle. Přibližně po 15. roce začíná růst vousů (Thorová, 2015). Tělesné znaky a rozdíly mezi pohlavími se radikálně mění. Ačkoliv se rychlost a množství hormonů individuálně mění v kvalitě, kvantitě, celkové zvětšování těla se týká mužů i žen. Svalová stránka se týká obou pohlavních skupin, výhradně u mužského pohlaví je výrazná (Vágnerová, 2012). V pozdní adolescenci je stejně jako v pubescenci, fyzická aktivita vysoce hodnocena. To, jak dospívající člověk vypadá, může výrazně zlepšit výběr práce, například jako model a tím si zvýšit sociální postavení a prestiž (Vágnerová, 2000).

Dospívající jedinci se začínají kriticky zamýšlet nad smyslem různorodých hodnot v životě. Proto dávají přednost světu, vymyšleným ve své mysli, tedy ideální život, který chtějí prožívat víc než realitu. A proto lidé zakládají či se připojují do nejrůznějších klubů, společenství nebo sekt. Jedinec se stává jednoduše manipulovatelnou postavou a radikálně se zvyšuje riziko, že podlehne užíváním drog a alkoholu. Když se jedinec zasní, vidí věci jasně tak, jak chce on. Například přesně navrženou zahradu za domem. K běžným představám patří také promítání milostných chvil s vysněným partnerem, především u mužské populace. Z psychologického hlediska jsou tyto ideální představy překážkou právě v probíhajícím reálném životě. Lidé se nedokážou vymanit od ideálů, chtějí se za každou cenu vyhnout realitě a pravým problémům. Vrstevníci nejsou tak krásní, jak si je vysnili. Drogy, alkohol nebo jiné omamné látky často bývají řešením, jak se oprostít od reality a vstoupit opět do své ideje.

3.1.1 Impulzivita

Impulzivita je nedílnou součástí vlastností člověka, která patří do rizikové skupiny. Jedinec tedy vymýšlí různé aktivity spojené s velkou rizikovostí pro něho samotného i pro společnost.

Zuckerman (1994) popisuje impulzivitu jako vlastnost jedince projevující se různorodými zkušenostmi jako je podrobení fyzických, právnických či sociálních rizik. Eysenck a Eysencková (1985) podobně popisují impulzivitu jako vzrušující dobrodružství (sensation

seeking) vzniklou z riskování a troufalosti dospívajícího. Intenzivní rozhodnutí předem nepromýšlí a bezhlavě jedná. Důsledky si často uvědomují až po ukončení jednání.

Impulzivita je biologickým jevem a každý člověk má určitou míru. Je spojena s nízkou produkcí enzymu MAO a dalších vytvářejících se hormonů (Zuckerman, 1995). Dalšími důležitými rolemi zde hrají hladina serotoninu (Grygorian, 2012) a genetika (Hamidovic, Dlugos, Skol, Palmer, & de Wit, 2009). Je typickým znakem pro lidi trpícími problémovým chováním nebo poruchou pozornosti s hyperaktivitou-ADHD. (Chamorro, et al. 2012).

Charakteristické znaky pro zvýšené impulzivní chování je sebepoškození, zvýšená agrese proti lidem, problémové mezilidské vztahy (Webster & Jackson, 1997). Dále je úzce spjata s rizikovým chováním jako například sprejování grafitů, vandalismus, ale také pití alkoholu a braní drog. (Dolejš & Skopal, 2016), záškoláctví (Castellanos a Conrod, 2006) i krádež a šikana (Čerešník, Dolejš, & Skopal, 2016).

3.1.2 Rizikové chování v adolescenci

Termín rizikové chování (dříve označováno jako sociálně-patologické jevy) je aktuálně užíváno v dokumentech Ministerstva školství (Sobotková, 2014). Pokud je v této práci uveden pojem socio-patologický jev, je to zejména proto, že se jedná o citace ze starších zdrojů.

Období doprovází experimentování v různých typech, poznávání sama sebe, vrstevníků a celé společnosti. Za kladné aktivity považujeme organizované sporty nebo chození do kroužků. Avšak v období adolescence převládají aktivity negativní. U lidí se začínají vyskytovat první zkušenosti s alkoholem, drogami, krádeží nebo vandalismem a potulováním intolerance, protiprávní jednání a kriminalita. Ačkoliv se negativní aktivity do jisté míry vyskytnou u každého člověka, hraje zde mnoho faktorů.

Za rizikové činnosti můžeme považovat aktivity spojené s vysokým nárůstem sociálních, zdravotních či psychologických rizik ohrožující sebe samého nebo celou společnost. (Dolejš, 2010).

Za rizikové chování považujeme jakoukoli cílenou aktivitu nebo jednání, na jehož konci vzniká vysoký nárůst sociálních, zdravotních a jiných rizik pro jedince nebo celou společnost. Protiprávní jednání má tendenci stupňovat. Začíná malým „bezvýznamným“ škrábancem, ale postupem času může dojít ke zlomeninám, trvalému postižení nebo smrti. Protiprávní jednání či aktivity mohou vykonávat jedinci nebo skupiny (Miovský, Skácelová, Zapletalová, & Novák, 2010).

Macek (2003) rozlišuje rizikové chování do dvou kategorií. Do první kategorie patří tělesné a/nebo duševní chování a poškozování zdraví individua. V druhé kategorii se chování týká ohrožení celé společnosti.

Adolescence je velmi úzce spojována s rizikovým chováním. Jedinec má potřebu si vytvářet mnoho různorodých cílů, které chce splnit a mohou být realizovány zdravým, sociálně přizpůsobivým chováním, či pomocí rizikového chování (Sobotková, 2014).

4 Nejčastější formy projevů rizikového chování

U dospívajících se za rizikové chování počítá především zneužívání návykových látek – konzumace alkoholu, kouření cigaret a experimenty s drogami, které přináší komplikace do života. Nejpopulárnější drogou mezi dospívajícími se stala marihuana. Trávení volného času si adolescenti se svými vrstevníky vybírají právě užívání návykových látek, protože chtějí být „cool“ a zajistit si postavení ve skupině (Sobotková, 2014). Adolescenti si ale tyto špatné následky mnohdy neuvědomují. Proto je dobré o rizikovém chování a jednání dostatečně informovat a nemuseli ohrozit či ublížit sobě samému nebo okolí. Zde jsou vypsány nejčastější rizikové projevy chování.

4.1 Toxikomanie

Toxikomanie znamená opakující se užívání přírodních nebo syntetických drog vyvolávající intoxikaci organismu. Návykovou látkou se rozumí alkohol, omamné látky, psychotropní a jiné látky způsobující negativní dopad na psychickou stránku a sociální chování člověka.

Závislost na droze je ve srovnání se závislostí na alkoholu velmi rychlý. Projevuje se velkou touhou po opakovaném podávání drogy a s tím spojené zvyšování dávek, které vedou k nekontrolovatelné závislosti a případné projevy abstinčních znaků.

Musíme podotknout, proč lidé návykové látky požívají. Dle Peška, Vondráškové a Veselého (2008), v současné době se vše zrychluje a pracovat v hektickém prostředí plného stresu a udržovat svůj výkon je velice obtížné. Výkon a rychlost pracovního nasazení lze zajistit na určitou dobu přisunem některými drogami. Zaneprázdnění rodiče prací nemají dostatek času na kvalitní výchovu svých dětí, ty mohou využít situace a začít experimentovat s návykovými látkami. Na prvním místě jde o alkohol a drogy v podobě marihuany, postupem času se mohou objevovat nebezpečnější látky. Především mladí lidé si chtějí užívat života, bavit se a pořádat večírky, kde se návykové látky vyskytují nejvíce (droga zajišťuje zábavu). Lidé neužívající drogy bývají často vyšťuchováni na okraj společnosti a považováni za nenormální a outsidersy.

Hodnoty člověka spojují jeho schopnosti, dovednosti a dosažené úspěchy (ve světě toxikomanie se úspěch získává poměrně snadno). V socioekonomické sféře požije drogu paradoxně více lidí pocházející z chudších poměrů, aby oddálili problémy (z důvodu nezaměstnanosti, nedostatku peněz, problémy v rodině atd.).

4.2 Alkohol

V období adolescence se na první pohled rozvíjí tělesné proporce, ale nesmíme zapomenout na psychickou stránku. U dospívajícího člověka začíná mozek správně pracovat a budovat nejvíce mozkových buněk. Protože je člověk zvědavý, paradoxně začíná experimentovat s alkoholem, který narušuje mozkové buňky a poškozuje i paměť. Tudiž jedincovy výsledky ve studiu bývají často nedostatečné a mohou se odrazit i na budoucí pracovní pozici. Již jen mírné požití alkoholu nebo drogy může negativně ovlivnit schopnost paměti.

U člověka pod vlivem alkoholu může docházet přes drobná zranění, zvýšené agresivity až po trestnou činnost, násilí (sexuální, domácí), sebevraždu a rozvoj závislosti na droze a alkoholu (Nešpor & Csémy, 1997).

Alkohol je tzv. „průchozí“ drogou. To znamená, že část adolescentů využije alkohol jako cestu k užívání nebezpečnější droze. Je snadno dostupný ve všech supermarketech, a proto se jedná o nejběžnější prostředek toxikomanie (Renotierová & Ludíková, 2003).

4.3 Tabák

Adolescenti začínají kouřit z mnoha důvodů. Chtějí vypadat „cool“, zapadnout do skupiny, mají idol kouřící populární osobu. Největší vliv na kouření tabákových výrobků na jedince má nejužší okruh kolem něj. Rodiče, sourozenci a nejbližší kamarádi. Člověk je tvor společenský, proto se chce jedinec zvláště v období dospívání seznamovat utvořit si postavení mezi vrstevníky. Bohužel mezi „vstupenky“ do skupin bývá čím dál častěji cigareta, která skupinu symbolizuje. Kouření značně ovlivňuje budoucí vývoj jedince, zpravidla si vybírá kamarády se stejným zájmem. Ze studií vychází, že nekuřácké dítě si jen zřídka hledá kouřícího kamaráda, ale naopak u dítěte s minimálně jedním kouřícím členem rodiny je to více než pravidlem. Je důležité již v ranném věku naučit dítě sebehodnotit, aby si uvědomil, co je správné a co ne, odmítat nežádoucí věci, které mohou silně ovlivnit postoj člověka. Pomocí dokumentů ukázat, že užívání návykových látek je špatné (Pešek, & Nečesaná, 2009).

Svět ovládají média a reklamy, které nabádají k nákupu jejich produktů. Aby se snížilo riziko užívání tabákových výrobků nezletilým jedincům, je zapotřebí minimalizovat podporu reklam v kouření či jejich úplný zákaz. Související je i dodržování zákazu prodeje v supermarketech, stancích nebo cigaretových automatů nezletilým (Pešek & Nečesaná, 2009).

4.4 Šikana

Šikana se řadí mezi nejzávadnější negativní jevy ve školství. Nejde o žádný nový jev, o šikaně se lze dočíst v mnohých historických dokumentech. V dnešní době se šikana pojí s nesprávným chováním, zvýšenou agresivitou, vzteku, tělesnému a psychickému ubližování atd. Jde o zlomyslné týrání, obtěžování a pronásledování netýkající se jen škol, ale celé široké veřejnosti.

Dle Koláře (2001) šikanovaná oběť nese nesmírné tělesné i psychické utrpení, často s dlouhodobými až trvalými následky do konce života. V brutálnějších situacích jde až o život šikanovaného jedince. Člověku, který šikanu nikdy nezažil na vlastní kůži, nelze popsat, jak se oběť cítí.

4.4.1 Projevy šikany

Šikana může mít mnoho podob tělesného či psychického násilí, vydírání a ponižování. Rozdělujeme šikanu na:

Skrytou – oběť se uzavírá do sebe, je vyloučená ze skupiny, izoluje se od společnosti, často i od rodiny.

Zjevnou – vyskytující se ve formě:

- a. viditelné fyzické násilí a ponižování (bití...)
- b. psychický nátlak a vydírání (nežádoucí konzumace různých jídel či věcí, dělání poslůčka pro ostatní...)
- c. aktivity s destruktivním následkem na věci oběti (vytrhávání papírů se sešitu, ničení školních pomůcek...)

(Říčan, 1995).

Kolář (2011) Účinná prevence proti šikaně je možná, pokud je postavena na osobních zkušenostech. Šikanování má tři různé směry, a tedy šikanování jako závislost, jako nemocné chování a jako porucha vztahů ve skupině. Musíme pochopit různá stádia šikany.

4.4.2 Pět stádií šikany:

1. Ostrakismus – v dané skupině se nachází osoba, která je nejméně oblíbená, vyskytující se spíše v ústraní. Dalšími členy skupiny je odmítán, dělají si z něj legrácky. Zde se šikanování nachází v zárodku obsahující možná negativní rizika v následujícím období.

2. Fyzická agrese a přitvrzování manipulace – v každé skupině vzrůstá tlak a napětí, charakteristické ve školních prostorách při psaní testů, neshody s pedagogem/pedagogy, nechutí chození do školy. Ostrakizovaní jedinci jsou ideálním cílem pro ostatní členy skupiny k vypuštění nepříjemných pocitů. Slouží jako hromosvod a manipulující loutka, která se přitvrzuje a objevuje se první drobná fyzická agresivita.

3. Vytvoření jádra (klíčový moment) – utváří se jádro agresorů, ne již jenom jedinci náhodně, ale jako skupinka systematicky spolupracují a vyhlízejí si vhodné oběti. Samozřejmostí jsou oběti hierarchicky nejnižší postavení lidé ve skupině. Například dívky mohou být podskupinou s určitými normami, zastávající se šikanované oběti. Bohužel převažuje trend přizpůsobovat se většině.

4. Většina přijímá normy – většina, tedy jádro agresorů má vládnoucí pozici a berou nepsané zákony do svých rukou. I zprvopočátku výborně prospěšní žáci podléhají tlaku většinové skupiny a začínají se aktivně podílet na šikaně slabších jedinců. Agresivita rapidně stoupá až ke krutosti.

5. Totalita/dokonalá šikana – s určenými normami šikany souhlasí většina skupiny a stává se tak skupinovým programem. Třída je rozdělena na agresory (otrokáře) a oběti (otroky), kde otrokáři mají všechna práva a otroci nemají žádná. Tehdy začíná prorůstat třídní struktura s oficiální školní strukturou (Kolář 2001).

4.5 Kyberšikana

Kyberšikana je označují komunikační jevy nebezpečného původu realizovatelné prostřednictvím komunikačních a informačních technologií – počítačů, mobilních telefonů, tabletů nebo další služby s internetovým připojením s úmyslem ublížit vytipované oběti (Kopecký & Krejčí, 2010). Synonymem pro šikanu bývá značen název počítačová či virtuální šikana.

Kyberšikana začíná obdobně jako klasická šikana a někdy se obě šikany prolínají. Pomocí informační technologií má agresor další nástroje k šikanování oběti. Počítačová šikana má zásadní rozdíly oproti klasické šikaně a to: „anonymita, technická zdatnost dětí, absence fyzické konfrontace a nezávislost na místě a čase“ (Čech & Zvoníčková, 2017).

V současnosti hlavně děti používají internet jako prostředek ke komunikaci, zábavy, hraní her nebo hledání informací. Na druhé straně se zvyšuje riziko ohrožení a nepřátelské chování od známých i neznámých lidí. Možností, jak virtuálně šikanovat oběť jsou různorodé – od nevhodných a vulgárních zpráv až po vydírání a zveřejňování nahých fotek oběti. Oběť se tak dostává do nelehké situace a netuší odkud se útoky berou. V hlavě nastupuje panika, strach svěřit se rodičům, škole nebo bezpečnostním orgánům informovat o události. V podstatě se dá říci, že technickém světě může kdokoli šikanovat kohokoli a odkudkoli.

4.5.1 Projevy kyberšikany

Projevy kyberšikany mohou být různé. Agresor má neomezené možnosti, jak oběť šikanovat a často kombinuje typy napadení. Útoky mohou trvat dlouhodobě i krátkodobě v různé intenzitě.

Specifické projevy:

- Publikování ponižujících záznamů nebo fotografií (např. na webových stránkách)
 - Ponižování a pomlouvání (na blogu, sociálních sítích)
 - Krádež identity a zneužití cizí identity (odcizení profilu jiné osoby k páčání kyberšikany)
 - Ztrapňování pomocí falešných profilů (např. na sociálních sítích, webových stránkách)
 - Provokování a napadání uživatelů v online komunikaci (na veřejných fórech, skupinových diskuzích)
 - Zveřejňování cizích tajemství s cílem poškodit oběť (zveřejnění na webových stránkách, blozích, sociálních sítích)
 - Vyloučení z virtuální komunity (ze skupin na sociálních sítích)
 - Obtěžování (nevyžádané SMS zprávy, opakované volání na mobilní telefon...)
- (Kopecký & Krejčí, 2010)

5 Prevence rizikového chování

V prevenci je důležitá správně vybrané a efektivní způsoby zasahující určité věkové skupiny lidí. Prevence musí být poučná a mít vzdělávací a výchovnou tendenci. Působením na rizikové skupiny pomocí seminářů, prezentací a ukázkou důsledků např. užívání návykových látek, může dojít k úspěšnému snižování rizika k jeho užití, snížení výskytu násilí a trestné činnosti. Výsledkem je zkvalitnění osobního života a vyrovnanost z psychosociálního hlediska.

„Za prevenci rizikového chování považujeme jakékoliv typy výchovných, vzdělávacích, zdravotních, sociálních či jiných zásahů, směřujících k předcházení výskytu rizikového chování, zamezujících jeho další progresi, zmírňujících již existující formy a projevy rizikového chování nebo pomáhajících řešit jeho důsledky“ (Miovský, 2010, p. 24).

Nešpor, Csémy & Pernicová (1999) prevenci dělí do tří úrovní:

- Primární prevence – člověk vyhýbající se užíváním návykových látek a předcházení problémů z nich vzniklých.
- Sekundární prevence – poskytnutí pomoci lidem zkušenými s užíváním návykových látek a jejich vztah k závislosti ještě nepřekročil hranici.
- Terciální prevence – Uzavření závislého člověka do léčebního ústavního zařízení s dohledem a postupným snižování závislosti na návykových látkách.

5.1 Primární prevence rizikového chování

Představuje soubor opatření umožňující zlepšovat zdraví, zvyšovat morální hodnoty společnosti, zákonné nařízení spojené s hledáním rizik a zjišťování problémů. Jde o typ problémů působící na celou společnost, kde převládá zdravý rozum a způsob života (Jedlička, 2015).

5.1.1 Nespecifická primární prevence rizikového chování

Nespecifická primární prevence je zaměřena na správné chování. Sebevzdělávání, rozvoj v pracovní, rodinné i osobní sféře, rozvíjení sportovních dovedností nadání jedince, udržování a stravování zdravých jídel.

5.1.2 Specifická primární prevence rizikového chování

Specifická prevence je zaměřena na vybranou skupinu lidí na určitém místě. Úkolem specifické prevence je vytvořit programy zabývající se vybranou skupinou (nejlépe v dospívajícím věku), které jsou velmi náchylné k problémovému chování (Kalina, 2015).

Přesnější rozdělení poskytuje Nešpor (2003), kdy dělí specifickou prevenci na:

- Všeobecnou prevenci – vztahuje se na všechny obyvatele
- Selektivní prevence – je zaměřena na určité rizikové skupiny (klade důraz na děti a dospívající osoby spadající do rizikové skupiny, ale s užíváním návykových látek nemají zkušenosti).
 - Indikovaná prevence – se zabývá dětmi a dospívajícími, kteří již s nežádoucími látkami zkušenosti mají a vyznačují se varovnými známkami.
 - Léčba – v ústavních zařízeních je stanovena lidem závislými na návykových látkách.
 - Udržování stavu a prevence recidiv.

5.2 Sekundární prevence rizikového chování

Sekundární prevenci představuje jako vznik a rozvoj rizikového chování u jedinců, kteří jsou ohroženou skupinou v dané oblasti. Např. při opakovaném užívání drog. Můžeme ji chápat jako včasné léčení, poradenství, intervence (Nešpor, 2000).

Pod sekundární prevenci dle světové zdravotnické organizace WHO spadá poradenství, včasné podchycení problému (Kalina, 2003).

5.3 Terciální prevence rizikového chování

Miovský et al. (2012) vysvětluje terciální prevenci jako cílené posilování vlastností tzv. reedukci, přehodnotit priority (rodina, práce, zájmy...) a pomoc k postupnému začleňování do společnosti – tzv. resocializace.

„Harm reduction přístup“ je jednou z terciálních forem prevence a jejím úkolem je snižování až úplná eliminace negativních jevů, vzniklých rizikovým chováním (např. problém s alkoholem).

5.4 Prevence ve společnosti

Jeden z hlavních a účinných činitelů působící na dospívající jedince je společnost. Prevencí společnosti je vychovat zdravého a produktivního člověka. Dobře pracující společnost

nabízí adolescentům kvalitní studium, zabezpečení materiálních a sociálních potřeb, správné vedení a podpora ve studiu a práci. Vytváří normy a pohledy na užívání návykových látek (alkohol, drogy a tabák). Komfort ve společnosti je důležitou složkou k minimalizování rizikového chování. Člověk s rizikovým chováním má velký vliv na celou společnost s negativním účinkem.

5.5 Prevence ve škole

Miovský (2010) rozebírá prevenci ve škole jako soubor přístupů, metod a intervencí vytvořena jednotlivou školou v rámci legislativy MŠMT. Metody jsou určeny pro malé děti, mládež a dospívající.

Důležitým faktorem je fungující vztah mezi školou a rodiči dítěte. Pedagogové tak mohou komunikovat s rodičem a sdělovat nejnovější zprávy ohledně jejich dítěte. Jeho prospěch, chování a vztah s ostatními. Pomocí spolupráce obou stran dochází k řešení problémů ve výuce či výchovy a prevenci.

Jedlička (2011) vidí předcházení rizikového chování v dobře řízené rodině, kdy rodiče vedou své děti k pohybovým a jiným volnočasovým aktivitám, zdravému stravování, dostatečnému vzdělávání a vhodnému chování.

6 Charakteristika Vyšší policejní školy a Střední policejní školy Ministerstva vnitra

Vyšší policejní škola a Střední policejní škola Ministerstva vnitra v Holešově (dále jen VPŠ a SPŠ MV v Holešově) je pod záštitou Ministerstva vnitra ČR. Střední vzdělávání poskytuje již od roku 1969. Nově od roku 2017 byla otevřena partnerská Vyšší policejní škola a Střední policejní škola Ministerstva vnitra v Praze-Hrdlořezy. Škola, jak již vychází z názvu, je zaměřena na policejní obor označen jako Bezpečnostně právní činnost (kód oboru 68-42-M/01) a je určena především pro absolventy ze základních škol. Od školního roku 2017/2018 do prvního ročníku nastupují čtyři třídy (120 studentů), do roku 2017 byli žáci rozděleni do třech tříd (90 žáků). Aktuální počet žáků je 434, z nichž je přes 82 % žáků ubytovaných na internátě, nacházející se v areálu školy. Škola spadá do režimového pracoviště, je pod ochranou policistů (ostraha školy) 24 hodin v celém areálu, tudíž žáci ubytovaní na internátě jsou v omezeném kontaktu s vnějším okolím.

Nejen středoškolské vzdělání je na VPŠ a SPŠ MV v Holešově, nabízí také:

- vyšší odborné škole (umožňuje získat odborné vzdělání policistům, občanským zaměstnancům Policie ČR a Ministerstva vnitra v závislosti na jejich služebním zařazení)
- jazykové vzdělávání
- kvalifikační a další odborná příprava (realizuje se dle požadavků a potřeb Policie ČR) (spshol.cz).

6.1 Charakteristika vzdělávacího programu

Cílem školy je vzdělávání žáků v oboru Bezpečnostně právní činnost a předpokládajícím budoucím nástupem k Policii ČR. Úzké propojení školy a Ministerstvem vnitra, pod které škola spadá, umožňuje větší zaměření na vzdělávání v budoucím policejním poměru. Ministerstvo dohlíží na kvalitní obsah výuky i postojových cílech – škola má možnost účinně motivovat žáky k práci u Policie ČR.

Ve vzdělávacím procesu jsou aplikována průřezová témata uvedená v RVP (1. Občan v demokratické společnosti, 2. Člověk a životní prostředí, 3. Člověk a svět práce, 4. Informační a komunikační technologie). Dalším průřezovým tématem je zvolen 5. Pomáhat a chránit, které je aplikováno ve všech odborných předmětech (ŠVP, 2009).

Od prvního ročníku se žáci učí odborný předmět právo a od třetího ročníku se dále zavádějí další odborné předměty jako je střelecká příprava, bezpečnostní činnost nebo kontrola

kriminality. Studenti policejní školy mají vyšší počet hodin tělesné přípravy. Tělesná příprava je zaměřuje na sebeobranu a jejich techniky k zastavení protiprávního chování a ochraně zdraví spoluobčanů (spshol.cz).

6.2 Cíle Minimální Preventivní Program ve školním roce 2019/2020

Zaměření na:

- Zvýšení zdravého sebevědomí a sebehodnocení žáků, aby se mohli nalézt postavení ve třídě.
- Zlepšování vztahů mezi třídním učitelem a třídním kolektivem a minimalizace konfliktů a jiných nežádoucích faktorů.
- Stmelování kolektivu v rámci sportovních aktivit a projektových dnech.
- Prosazovat zdravý životní styl, dostatek pohybu, motivace a eliminaci socio-patologických jevů (užívání alkoholu, šikana, používání vulgarismů apod.).
- Rozvoj individua ve výukách s projektovými prvky, v psychologii a občanské nauce.
- Rozvoj právních a kriminalistických vědomostí a směřovat je k služebnímu poměru Policie ČR.
- Předcházet neúspěchu ve škole, výběr vhodného stylu učení pro studenty.
- Spolupráce vedení školy, třídního učitele, pedagogy i vychovatelů na internátu.
(spshol.cz)

6.3 Charakteristika cílových skupin

Žáci školy

Preventivní program se zaměřuje na žáky ve věkové hranici 15–19 let. Celkem ve škole studuje 434 žáků. Věk dospívajících je velmi složitý, jelikož se jednotlivé složky osobnosti dotváří. Přechod ze základní školy na střední školu a „osamostatnění se“ od rodičů je vysoká zátěž na psychiku žáka. Pro žáky prvního ročníku má škola připravený adaptační pobyt, kde mají studenti možnost se seznámit s ostatními. Dále je možnost pohovorů vedení školy s rodiči, třídními učiteli a vychovateli před zahájením školního roku.

Škola od roku 2007 nabízí a dlouhodobě vzdělává studenty z národnostních menšin. Aktuálně se jedná o 18 žáků ze čtyř ročníků.

V areálu školy se nachází internátní zařízení pro studenty. V současné době je ubytováno 344 žáků, to je cca 82 %. Škola má pevně daný režim a celý areál je střežen 24 hodin policisty.

To znamená, že ubytovaní studenti mají omezený kontakt s vnějším okolím. Mohou se sice volně pohybovat po městě, ale do určité hodiny musí být zpět na internátě.

Škola pořádá pro žáky nastupující do prvních ročníků adaptační workshop. Před zahájením školního ročníku mohou rodiče hovořit s vedením školy, třídními učiteli i vychovateli internátního zařízení (spshol.cz).

Pedagogičtí pracovníci

Počet vyučujících pedagogů je 65, z toho 32 policistů a 33 občanských zaměstnanců a na internátě pracuje 13 vychovatelů. Na škole nesmí chybět výchovný poradce a metodik prevence. Pro preventivní aktivity, osobnostního, výchovného a kariérního poradenství (CEVAP) je zde vedení školy, vyškolení učitelé i vedoucí internátu (spshol.cz).

Rodiče

Mezi hlavní cíle preventivního programu je zajistit maximální množství informací rodičům o průběžném vzdělávání a chování svých dětí. Pomocí rozvoje technologií se pro žáky střední školy zavedly elektronické žákovské knížky, které přispěly k vyšší informovanosti rodičů, vytvoření pevného vztahu mezi třídním učitelem, vychovatelem, vedením školy a rodiči. O preventivních aktivitách školy informuje školní metodik prevence a výchovný poradce prostřednictvím rady Spolek rodičů a přátel školy (spshol.cz).

6.4 Vlastní preventivní program

Specifická prevence zaměřená na integraci národnostních menšin, na xenofobii, extremismus a rasismus

VPŠ a SPŠ MV v Holešově dlouhodobě vzdělává žáky z národnostních menšin. V současnosti se na škole realizuje projekt s názvem „Integrace cizinců v rámci středního odborného vzdělávání v oboru Bezpečnostně právní činnost (kód 68-42-M/01) ve VPŠ a SPŠ MV v Holešově“ (spshol.cz)

Adaptační workshop

Adaptační workshop se věnuje nově nastupujícím žákům do prvních ročníků. Účelem workshopu jsou voleny aktivity sjednocující kolektiv studentů a poznání nových přátel.

Peer program

Školení lektori z regionu komunikují se studenty prostřednictvím besed o návykových látkách, rasismu, xenofobii a extremismu.

Projektové dny

V roce 2019/2020 jsou plánované projektové dny, které jsou zaměřeny na prevenci rizikového chování.

Studenti se budou zabývat aktuální problematikou a prevencí rizikového chování z oblasti užívání návykových látek, extremismu, krizové komunikace a posílení motivace ke vstupu do policejního služebního poměru. Všechny projekty jsou pod záštitou útvaru Policie ČR.

Projekt *Zvyšování osobnostních kompetencí pro vstup k Policii ČR*

VPŠ a SPŠ MV v Holešově realizovala v polovině školního roku 2019/2020 projekt pro žáky nesoucí název „Zvyšování osobnostních kompetencí pro vstup k Policii ČR“. Projekt byl schválen Ministerstvem vnitra v oblasti prevence kriminality 2019/2020.

Cílem projektu bylo zvýšit zájem o policejní práci, kreativitu a tvořivost, testování teoretických znalostí z oblasti policie a prevence rizikového chování.

Žáci zjistili, jaké jsou jejich individuální kompetence, sociální kompetence a pracovní chování ke vstupu do služebního poměru u policie. Lektori z peer programu zakomponovali a probírali v rámci projektu návykové látky, extremismus, rasismus a xenofobii. Do programu bylo zahrnuto přes 400 žáků střední odborné školy.

Pomocí získaných dat došlo k eliminování rizikových chování a vyrovnanosti ve třídách.

Postery slouží k propagaci práce Policie ČR a pro nově příchozí žáky (spshol.cz).

Volnočasové aktivity

Škola nabízí i volnočasové aktivity v rámci areálu školy pod vychovatelským dozorem. Žák má na výběr: střelecký kroužek, judo, aerobic, florbal, streetdance, kulturistika, košíková, kroužky vaření aj.).

7 Zmapování situace v oblasti prevence rizikového chování v rámci školní preventivní strategie

Sociálně-patologické jevy se vyskytují na všech školách ať již v menší nebo větší míře. Ačkoliv se zejména střední policejní škola snaží bojovat proti negativním jevům, vyskytují se zde. Jde o případy spojené s alkoholem („zbytkový alkohol“), kouření, experimentování s drogami, na internátě vandalismus a drobné krádeže. Studenti mají problém s řešením konfliktů. Danými případy se zabývá poradenská služba se školním psychologem vyškolený na dané krizové situace. Škola spolupracuje s Policií ČR, KPPP a ZDVPP Zlín a pro prevenci jsou využity akreditovanou vzdělávací instituci MŠMT a MPSV Madio z.s. Zlín. Střední odborná škola působí i na veřejnost, kdy žáci v PEER programu pomáhají městu s vyčišťováním okolí, obnovou zeleně, problematikou v dopravě a podílí se na akcích jako je např. Den Policie ČR (spshol.cz).

Informace od pedagogů

Spolupráce vedení školy s třídními učiteli je velmi důležitá. Nejvážnějšími problémy dle pedagogů je ztráta vnitřní motivace a zvýšená frustrace studentů. Žáci si neplní školní povinnosti, nevidí motivaci k lepším výkonům ve škole, nechutí k dalším aktivitám, ať již k povinným či volnočasovým. Učitelé žádají rodiče k motivaci jejich dětí (podpora z rodinné strany), zajistit výchovné opatření a klást důraz na dodržování školního řádu. Prevenci rizikového chování učitelé hodnotí dostatečně. Pedagogové by přivítali lepší spolupráci s rodiči (podporu žáka z jejich strany) a jednotné a důsledné vyžadování plnění školního řádu. Je třeba také plně využívat možnosti výchovných opatření. Prevenci v oblasti rizikového chování hodnotí pedagogové jako dostačující, v některých případech nadstandardní (spolupráce s útvary Policie ČR, preventivní projekty školy) (spshol.cz).

Informace od rodičů

Elektronická žákovská knížka informuje rodiče o prospěchu jejich dítěte, ale o preventivních programech školy mají zákonní zástupci minimální informace. Rodiče se zejména na rodičovských schůzkách zajímají, jestli je dítě vystaveno socio-patologickým jevům jako je alkohol, drogy, šikana aj. Hlavní faktorem je opět komunikace a spolupráce pedagoga s internátním vychovatelem a rodičů žáka. Pokud se naskytou příznaky rizikového chování, budou rodiče přizváni k rozhovoru s vedením školy (spshol.cz).

Informace od žáků

Žáci formou anonymního dotazníku hodnotili vedení školy za velmi dobré, vztahy s pedagogy jsou na výborné úrovni, adaptační workshopy a připravené preventivní programy mají také dobré hodnocení s tím, že studenti si vyžadují další programy podobného typu. Velmi žádoucím tématem je kyberšikana, která se stala jednou z nejrozšířenějších socio-patologických jevů současnosti. Semináře o policii a jiných bezpečnostních složkách jsou žáky vítány. Sportovní kurzy a jednodenní akce, potřebné k budoucí policejní práci, které jsou nedílnou součástí studia na škole (návštěva věznice, psychiatrické léčebny, protialkoholní záchytná stanice, soudní proces aj.) (spshol.cz).

Informace z vyhodnocení Minimálních preventivních programů realizovaných školou v uplynulých letech

Z pohledu vyhodnocení minimálních preventivních programů bylo zaznamenán vyšší nárůst agresivity mezi žáky, vulgární projevy vůči některým pedagogům, drobné krádeže na internátu a nerespektování školního a ubytovacího řádu. Primárně z řad žáků 4. ročníků byla zaznamenána neschopnost zvládnutí zátěžové situace a zhoršení prospěchu. Studenti zkouší požití alkohol, drogy či jiné návykové látky v areálu školy. V tomto případě dochází k agresivnímu a vulgárnímu chování, respekt k autoritě není na místě, ztráta motivace ke studiu.

Pro předcházení negativním jevům je žádoucí, aby se studenti zapojovali do preventivních programů jako je PEER program zabývající se návykových látek, xenofobií, rasismu a extremismu. Byli přítomni na různých besedách a seminářích na téma šikana, užívání drog a jiné rizikové chování. Besedy byly určeny k prevenci a ke snížení výskytu rizikového chování. Rozšíření volnočasových aktivit a zvýšení zájmu o dění ve škole.

V roce 2013 začalo fungovat Centrum vzdělávacích aktivit a osobnostního poradenství (CEVAP). Jeho cílem je provádění preventivních aktivit, poskytnutí osobnostní, výchovný a vzdělávací poradenství studentům i pedagogům školy, pomoc při krizové intervenci studentů, efektivnější spolupráce mezi pedagogy s řešením výchovně-vzdělávacích problémů, příprava žáků na vstup do služebního poměru Policie ČR.

Škola je pomocí těchto programů schopna zachytit vznikající negativní jevy v zárodku a dále s nimi pracovat (spshol.cz).

8 Cíle šetření

Hlavním cílem bakalářské práce je porovnání názorů mezi čtyřmi profesními skupinami pro vyšší efektivitu primární prevence na škole. Zjistit, jaká je spolupráce mezi těmito profesními skupinami. Získané výsledky vychází ze zkušeností účastníků výzkumu. Doufám, že má práce bude přínosem dalších výzkumů a vyvození dalších závěrů.

8.1 Metoda a metodika

Sesbíraná data byla provedena pomocí kvalitativního výzkumu-strukturovanými rozhovory s danými profesními skupinami.

Další metodou v mé práci je odborná literatura, která je využita především v teoretické části. Nejvíce nápomocné ovšem byly zkušenosti, vědomosti a poznatky získané od zúčastněných respondentů

Tázel jsem se čtyř profesních skupin. Z každé skupiny byl vybrán jeden zástupce, který odpovídal na mé otázky. Prvním zástupcem byl pracovník CEVAPU, druhým byl zástupce třídních učitelů, třetí byl pracovník na internátním zařízení a čtvrtý byl výchovný poradce a metodik prevence. Rozhovor jsem měl s danými subjekty. Všichni účastníci jsou zaměstnanci Vyšší policejní školy a Střední policejní školy Ministerstva vnitra v Holešově.

Obsah otázek byl pro všechny účastníky totožný. Hlavním cílem bylo porovnání názorů a poznatků z oblasti problematiky prevence rizikového chování na dané škole. Otázky byly otevřeného charakteru.

Empirická část

9 Rozhovory na téma problematika a prevence rizikového chování na policejní škole

Problematika z pohledu psychologa pro centrum vzdělávacích potřeb a osobnostního poradenství (CEVAP):

1. Setkali jste se s rizikovým chováním u adolescentů-žáků Vaší školy? Pokud ano, jak jste řešili tuto situaci?

Máme přednastavené přesné nástroje a postupy, které umožňují dané situace bezproblémově řešit, a navíc zajišťují spravedlivý případný postih všem žákům stejně.

Nicméně naše centrum vzdělávacích aktivit a osobnostního poradenství ve spolupráci s výchovným poradcem se snaží maximálně těmto situacím předcházet. Věnujeme spoustu času preventivním aktivitám, kariérovému poradenství, sebepoznávání a sebereflexi žáků, podporujeme psychologickou gramotnost a co nejpozitivnější prostředí v třídních kolektivech a podporujeme spolupráci včetně dalšího vzdělávání třídních učitelů.

2. Řešili byste dnes dané situace jinak?

Myslím, že zvolený postup se osvědčil. S každou novou situací se, samozřejmě, učíme. Výskyt rizikového chování u žáků se nám dlouhodobě daří držet na minimální úrovni.

3. Bylo nutné při řešení konkrétního rizikové chování přizvat další odborníky (vedení školy, další školské pracovníky)?

Naše škola vždy řeší všechny konkrétní případy ve spolupráci všech vyjmenovaných zúčastněných.

4. Přineslo Vám jednání s agresorem nebo obětí rizikového chování (např. šikany) nové zkušenosti, pokud ano, jaké?

Šikana se u nás na škole vyskytuje skutečně minimálně – tento výsledek přičítáme spolupráci s třídními kolektivy a třídními učiteli a podpoře bezpečného školního klimatu, což dokazují i průzkumná šetření, která se na škole pravidelně provádí. Jsme toho názoru, že jakýkoliv zárodek šikany musí být řešen ihned a nekompromisně.

5. Čím pro Vás bylo jednání s agresorem nebo obětí zajímavé (poučné, obohacující)?

Nevidím na setkání se s agresorem skutečně nic obohacujícího, omlouvám se.

6. Na základě, jakých indicií jste vyvodili závěr, že se v daném konkrétním případě jedná o šikanu, případně jiné rizikové chování?

Opravdu nelze odpovídat všeobecně. Každý případ je skutečně zcela jiný.

7. Jaké konkrétní negativní znaky jste pozorovali u oběti šikany?

Na škole nemáme klasickou šikanu, protože žáci jsou si vzhledem k jejich nacvičené možnosti sebeobrany rovni. Spíše se setkáváme s žáky, kteří trpí odloučením od domácího prostředí a svých přátel v místě bydliště, a mohou mít pocit, že je kolektiv „nebere“. V tomto případě s nimi pracujeme jednotlivě a individuálně – snažíme se najít to, v čem dokážou vyniknout, a snažíme se je získat pro práci ve vrstevnických programech, laické krizové intervenci, vzdělávacích aktivitách pro spolužáky apod. Za velký přínos považujeme důvěru, kterou si k nám žáci jako k poradenskému centru získali, a tento fakt nám pomáhá případné problémy zachytit hned v zárodku.

8. Jakým způsobem jste se dověděli o rizikovém chování?

Mým oborem je psychologie a poradenství. Většinou se studenti přijdou poradit do našeho centra.

9. Mělo rizikové chování takové znaky, že musela věc řešit Policie ČR?

V jednom případě nelegálního prodeje drog u jednoho z žáků.

10. Jakým způsobem se na vaší škole řeší, pokud se vyskytly, problémy ve vztahu k alkoholu a drogách?

Nekompromisně, podle školního řádu

11. Podíleli se pracovníci Vaší školy oslovena na tvorbě Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019-2027 a Akčního plánu realizace Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019-2027?

Tento dotaz bych spíše směřovala na výchovnou poradkyni školy.

12. Co výše uvedených dokumentů považujete za významné pro prevenci rizikového chování ve vztahu k Vaší škole?

Jsme škola se specifickým a náročným režimem pro žáky. Veškeré dokumenty jsou pro nás vždy inspirací a určitým vodítkem.

Problematika z pohledu třídního učitele:

1. Setkali jste se s rizikovým chováním u adolescentů-žáků Vaší školy? Pokud ano, jak jste řešili tuto situaci?

S rizikovým chováním adolescentů mám velmi bohaté zkušenosti z doby, kdy jsem pracoval jako policista u služby kriminální policie a vyšetřování, kde jsem se konkrétně zabýval kriminalitou mládeže. Své zkušenosti uplatňuji také ve své současné funkci třídního učitele. Na naší škole jsou velmi dobře nastaveny mechanismy, které případnému rizikovému chování předcházejí, vyhledávají a případně řeší. Já osobně se snažím rizikovému chování předcházet a řešit hned při prvních náznacích a žáci vědí, že v případě rizikového chování by následoval nekompromisní trest.

2. Řešili byste dnes dané situace jinak?

Případnému rizikovému chování předcházím pohovory s žáky.

3. Bylo nutné při řešení konkrétního rizikové chování přizvat další odborníky (vedení školy, další školské pracovníky)?

Ne, nebylo.

4. Přineslo Vám jednání s agresorem nebo obětí rizikového chování (např. šikany) nové zkušenosti, pokud ano, jaké?

Ano, přineslo. Obecně mohu říci, že s každým dalším řešeným případem jsem vnímavější vůči signálům možného rizikového chování.

5. Čím pro Vás bylo jednání s agresorem nebo obětí zajímavé (poučné, obohacující)?

Ve velké většině případů bylo zářející, jakým způsobem omlouvali své chování a hledali chyby u obětí.

6. Na základě, jakých indicií jste vyvodili závěr, že se v daném konkrétním případě jedná o šikanu, případně jiné rizikové chování?

Na základě zkušeností z mého služebního zařazení u SKPV.

7. Jaké konkrétní negativní znaky jste pozorovali u obětí šikany?

Oběť se uzavírá do sebe, straní se kolektivu, viditelná změna sociálního postavení ve skupině, zhoršení prospěchu, zdravotní a psychické problémy.

8. Jakým způsobem jste se dověděli o rizikovém chování?

Nejčastěji od spolužáků, případně oběti samotné.

9. Mělo rizikové chování takové znaky, že musela věc řešit Policie ČR?

Ne.

10. Jakým způsobem se na vaší škole řeší, pokud se vyskytly, problémy ve vztahu k alkoholu a drogách?

Tato problematika je řešena školním řádem a ubytovacím řádem. V případě porušení je přestupek řešen vedením školy, a to podle závažnosti případu buď podmíněným vyloučením nebo vyloučením z internátu či školy.

11. Podíleli se pracovníci Vaší školy oslovena na tvorbě Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019-2027 a Akčního plánu realizace Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019-2027?

Nedokážu odpovědět. Já jsem osloven nebyl.

12. Co výše uvedených dokumentů považujete za významné pro prevenci rizikového chování ve vztahu k Vaší škole?

Oba uvedené dokumenty jsou pro nás jako školské zařízení závazné, takže oba považují za důležité.

Problematika z pohledu pracovníka internátního zařízení

1. Setkali jste se s rizikovým chováním u adolescentů-žáků Vaší školy? Pokud ano, jak jste řešili tuto situaci?

Myslím si, že v ČR není žádná škola, která by se s rizikovým chováním u svých žáků nesetkala. V naší škole má však prevence rizikového chování dlouholetou tradici, která vyplývá ze samotného zaměření školy a jejího postavení v systému vzdělávání, jako rezortní školy Ministerstva vnitra ČR. Ze strany vedení školy je prevenci věnována velká pozornost, která se odráží i v prosazování Školních preventivních strategií na jednotlivá období. Školní řád je pro žáky naší školy závazným dokumentem, jeho součástí je i řád ubytovací. V něm jsou zakotvena práva, povinnosti, omezení, způsoby chování a sankce za jeho porušení, dále pak postupy v případě řešení rizikového chování u žáků. Na předcházení rizikového chování u žáků naší školy spolupracují vedení školy, vychovatel, třídní učitel, výchovný poradce, kariérové poradenství a centrum vzdělávacích aktivit a osobnostního poradenství.

2. Řešili byste dnes dané situace jinak?

Všichni pedagogičtí pracovníci naší školy se zúčastňují seminářů k preventivním programům. Na těchto seminářích získáváme informace nejen o cílových kompetencích, nových strukturách učiva a organizaci výuky, ale i některé nové vzdělávací obsahy-nová témata, která souvisejí s aktuálními preventivními programy. Proto se dlouhodobě naší škole daří rizikové chování u žáků potlačovat. Myslím, že postup, který naše škola v rámci preventivních programů zvolila je tou správnou cestou.

3. Bylo nutné při řešení konkrétního rizikové chování přizvat další odborníky (vedení školy, další školské pracovníky)?

Identifikace rizikového chování a jeho potírání v podmínkách školy je záležitostí všech pedagogických pracovníků a uplatňuje se nejen v rámcovém vzdělávacím programu, ale i ve volnočasových aktivitách žáků. Proto případy, souvisí s rizikovým chováním žáků naší školy, jsou řešeny ve spolupráci se všemi výše jmenovanými (vedení školy, výchovný poradce, vychovatel, třídní učitel.

4. Přineslo Vám jednání s agresorem nebo obětí rizikového chování (např. šikany) nové zkušenosti, pokud ano, jaké?

S patologickým jevem jako je šikana se na internátě setkáváme velmi zřídka a to většinou jen v počátečních náznacích. Myslím si, že pokud je řešena včas a razantně její výskyt je minimální. To dokazují i průzkumná šetření, která se na škole pravidelně provádí.

5. Čím pro Vás bylo jednání s agresorem nebo obětí zajímavé (poučné, obohacující)?

Na setkání s agresorem nevidím nic zajímavého a pro mě obohacujícího. Co mě u šikany překvapuje, jakou sílu moci získá agresor, pokud ovládne strach oběti.

6. Na základě, jakých indicií jste vyvodili závěr, že se v daném konkrétním případě jedná o šikanu, případně jiné rizikové chování?

Prvním znakem jakéhokoliv patologického jevu u adolescenta je změna v jeho chování. Jinak si myslím, že každý případ má odlišné znaky, proto nelze všeobecně odpovědět na danou otázku.

7. Jaké konkrétní negativní znaky jste pozorovali u oběti šikany?

Na škole pracuji šestnáct let jako vychovatelka u čtyřletého maturitního vzdělávání, tedy s mládeží ve věku od patnácti do dvaceti let. V tomto věku se mládež velmi často setkává v menší či větší míře s patologickými jevy. Žáci, kteří nastupují na naši školu do prvního ročníku, se musí vyrovnat s novým prostředím, kamarády, a hlavně s nejtěžší životní změnou, za kterou považují první dlouhodobé odloučení od rodiny. Každý z nich na tuto situaci reaguje jinak. Někteří, to vnímají jako plus a myslí si, že konečně budou bez dozoru svých rodičů, jiní mají pocit, že to bez jejich pomoci nemohou zvládnout. Toto období v životě dospívajícího lze také charakterizovat jako hledání vlastní identity, jako období boje s nejistotou a pochybnostmi o sobě samém a své pozici ve společnosti. Proto se spíše setkávám u svých žáků s pocitem, že do nového kolektivu nepatří jak s běžnou šikanou. Těmto žákům nově vzniklých třídních kolektivů pomáháme zorientovat se ve skupině spolužáků, seznámit se a stmelit se v rámci adaptačního kurzu a dalších volnočasových aktivit.

8. Jakým způsobem jste se dověděli o rizikovém chování?

Pracuji jako vychovatelka na internátě, proto za mnou žáci chodí se svými problémy.

9. Mělo rizikové chování takové znaky, že musela věc řešit Policie ČR?

V souladu aktuálně platnou právní úpravou v jednom případě byl řešen žák za nelegální prodej drog.

10. Jakým způsobem se na vaší škole řeší, pokud se vyskytly, problémy ve vztahu k alkoholu a drogách?

Všechny tyto patologické jevy se na naší škole řeší v souladu se školním řádem.

11. Podíleli se pracovníci Vaší školy oslovena na tvorbě Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019-2027 a Akčního plánu realizace Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019-2027?

V rámci mé pracovní pozice (vychovatele) se nepodílím na tvorbě těchto dokumentů.

12. Co výše uvedených dokumentů považujete za významné pro prevenci rizikového chování ve vztahu k Vaší škole?

Jakýkoliv nový dokument, který se zabývá prevencí rizikového chování dětí a mládeže je pro naši školu určitým návodem a podnětem k zamyšlení nad touto problematikou.

Problematika z pohledu dle výchovného poradce a metodika prevence

1. Setkali jste se s rizikovým chováním u adolescentů-žáků Vaší školy? Pokud ano, jak jste řešili tuto situaci?

Jsme klasickou střední školou, takže se samozřejmě setkáváme s prvky rizikového chování u našich žáků. Pro nás je zásadní věc prevence a řešení problému v rámci rizikového chování v zárodku. K tomu máme nastavený systém prevence včetně poradenství a těsné spolupráce pedagogů (zejména třídních učitelů), vychovatelů a rodičů.

Výchovný poradce, metodik prevence provádí zápis se žáky i rodiči v rámci pohovorů při porušení školního řádu.

2. Řešili byste dnes dané situace jinak?

Ne, nastavená pravidla škole vyhovují.

3. Bylo nutné při řešení konkrétního rizikové chování přizvat další odborníky (vedení školy, další školské pracovníky)?

Při pohovoru je vždy přítomno vedení školy. Pracovníci školy absolvují různé odborné semináře, v rámci školy pracuje Centrum vzdělávacích aktivit a osobnostního poradenství, kde pracují vyškolení pedagogové, metodik prevence i výchovný poradce má specializační studium zaměřené na tuto problematiku. Pravidelně se vzdělávají i třídní učitelé.

4. Přineslo Vám jednání s agresorem nebo obětí rizikového chování (např. šikany) nové zkušenosti, pokud ano, jaké?

Ne.

5. Čím pro Vás bylo jednání s agresorem nebo obětí zajímavé (poučné, obohacující)?

Při své praxi vidím problém s posunutím limitu vhodného chování u žáků střední školy, často nedomýšlejí následky svého chování.

6. Na základě, jakých indicií jste vyvodili závěr, že se v daném konkrétním případě jedná o šikanu, případně jiné rizikové chování?

Jedná se o soustavnou a pečlivou činnost učitelů a vychovatelů na internátě. Žáci mají možnost navštívit poradenské pracoviště.

7. Jaké konkrétní negativní znaky jste pozorovali u obětí šikany?

Šikana se na škole vyskytuje minimálně, snažíme se ji řešit v zárodku.

8. Jakým způsobem jste se dověděli o rizikovém chování?

Záchyty jevů rizikového chování vyplývají z každodenní práce všech učitelů a vychovatelů na internátě.

9. Mělo rizikové chování takové znaky, že musela věc řešit Policie ČR?

Pouze v jednom případě byla přizvána Policie ČR. Tento případ se týkal užívání a distribuce návykových látek.

10. Jakým způsobem se na vaší škole řeší, pokud se vyskytly, problémy ve vztahu k alkoholu a drogách?

Prokázaný alkohol a jiné návykové látky se řeší v rámci školního řádu nekompromisně – podmíněným vyloučením ze školy, či odchodem ze školy.

11. Podíleli se pracovníci Vaší školy oslovena na tvorbě Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019-2027 a Akčního plánu realizace Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019-2027?

Ne.

12. Co výše uvedených dokumentů považujete za významné pro prevenci rizikového chování ve vztahu k Vaší škole?

V těchto dokumentech se stanovují priority, které se pak odrážejí v minimálním preventivním programu školy.

10 Závěr

Cílem této bakalářské práce, pod názvem Problematika a prevence rizikového chování na Vyšší policejní škole a Střední policejní škole Ministerstva vnitra v Holešově, bylo porovnání názorů na účinnost preventivních programů mezi čtyřmi profesními skupinami a jejich spolupráce vůči studentům.

V teoretické části se definuje období adolescence, impulzivitu a projevy jako součást rizikového chování v období adolescence. V další kapitole jsou popsány nejčastější formy projevů rizikového chování. Následuje popis prevence a jeho druhy, prevence ve společnosti a v rodině. V neposlední řadě teoretické části je charakteristika Vyšší policejní školy a Střední policejní školy Ministerstva vnitra v Holešově, její vzdělávací program, minimální preventivní program působící na cílené skupiny a přehled vlastních preventivních programů. Na závěr je zmapování situace v oblasti rizikového chování v rámci školní preventivní strategie za uplynulý rok. Následují cíle šetření, popis metodiky sběru dat.

V praktické části mé práce jsou vyplněné strukturované otázky určené účastníkům výzkumu. Velkým kladným zjištěním je, že škola se na prevenci průběžně připravuje, zajišťuje svým zaměstnancům hodnotné semináře, školení a prosazování Školních preventivních strategií, klade se důraz na školní a ubytovací řád, kde jsou vypsána práva, povinnosti i sankce za porušení. Rizikové chování na škole se vyskytuje jen velmi zřídka. Pokud se naskytnou projevy rizikového chování, zaměstnanci se snaží problém vyřešit již v zárodku. Výjimkou byl na škole případ nelegálního prodeje drog, který byl řešen v souladu se školním řádem za přítomnosti Policie ČR.

Vychovatel se nejčastěji setkává s žáky hledající vlastní identitu. Jejich nejtěžší změnou je odloučení se od rodiny. Pomocí adaptačních kurzů se daří studenty zapojit do kolektivu a postupem času se negativní jevy vytrácí a jedinec se adaptuje. Ze strany CEVAP nabízí osobnostní poradenství, která se maximálně věnuje sebereflexi, sebepoznávání žáka, podporuje kladné prostředí v kolektivu a dobrou spolupráci mezi třídními učiteli.

Spolupráce mezi vedením školy, vychovatelem, třídním učitelem, metodikem a kariérovým poradenstvím je velmi pevná, tudíž se všechny profesní skupiny shodly, že nastavená pravidla školy zcela vyhovují. Stejně na tom jsou účelně zakomponované preventivní programy a dle mého názoru jsou velmi účinné.

V posledních letech je problematika, výskyt rizikového chování a jejich faktory velmi rozsáhlé. Proto má prevence stále významnější postavení ve společnosti a jejím úkolem je zabránit dané problematice. Již malé dítě se musí učit, jak se správně chovat a jednat. Rodiče

pomocí sociálního učení, které spadá mezi nejdůležitější prevence, mají za úkol vysvětlit co se správné a co špatné, věnovat se dítěti v každé volné chvíli. Zlepšení spolupráce a komunikace mezi zákonnými zástupci, pedagogy a také výkonnými články Policie ČR, zejména preventistů, při sestavování preventivních programů s aktuálními problémy.

Podle mého názoru ovlivnit všechny jedince není zcela možné, ale pokud se podaří v rámci preventivních programů pomoci alespoň některým z nich, má to smysl.

11 Souhrn

Cílem bakalářské práce bylo porovnání názorů čtyř profesních skupin a jejich vzájemnou spolupráci na účinnost preventivních programů, které jsou nastaveny na Vyšší policejní škole a Střední policejní škole Ministerstva vnitra v Holešově. V praktické části jsou uvedeny strukturované rozhovory s účastníky výzkumu. Podle názorů respondentů se škola na prevenci průběžně připravuje, klade důraz na školní a ubytovací řád, zajišťuje školení a semináře na téma problematika a prevence ve školách pro pedagogy. Pro studenty jsou vyhrazeny projektové dny, besedy, adaptační kurzy, sportovní akce a volnočasové aktivity v rámci školy. Dále se respondenti shodli ve velmi dobré spolupráci mezi sebou (CEVAP, třídní učitel, vychovatel, výchovný poradce a metodik prevence). Pokud se vyskytnou první projevy rizikového chování, zaměstnanci se snaží řešit problémy od první chvíle. Výjimkou se stal případ, kdy žák střední odborné školy nelegálně prodával drogy na internátě. Škola oznámila událost Policii ČR, která případ dále šetřila. A právě tato práce může být příležitostí, aby škola prohloubila své vztahy s výkonnými články Policie ČR. Během výzkumu jsem, paradoxně, jelikož se jedná o tzv. rezortní vzdělávání, zjistil, že o reálné podobě působení výkonných článků Policie ČR, ať už na poli represivním, tak především preventivním, není mezi respondenty velké povědomí. Proto jsem navrhl, při ukončení svého výzkumu na škole, aby se škola při tvorbě svých preventivních programů, obrátila i na nejbližší policejní složky, kde preventisté působí.

12 Summary

The aim of the bachelor thesis was to compare the views of four professional groups and their cooperation on the effectiveness of preventive programs, which are set at the Higher Police School and the Secondary Police School of the Ministry of the Interior in Holešov. The practical part shows structured interviews with research participants. According to the respondents, the school is continuously preparing for prevention, focusing on school and accommodation regulations, providing training and seminars on issues and prevention in schools for educators. For students are reserved special days, talks, adaptation courses, sports events and leisure activities within the school. Furthermore, the respondents agreed on very good cooperation with each other (CEVAP, class teacher, educator, educational advisor and prevention methodologies). If the first of risky behavior showed, employees try to solve problems from the first moment. The exception was when a high school pupil illegally sold drugs at a boarding school. The school reported the incident to the Police of the Czech Republic, which further investigated the case.

13 Referenční seznam

- Castellanos, N., & Conrod, P. (2006). Brief interventions targeting personality risk factors for adolescent substance misuse reduce depression, panic and risk-taking behaviours. *Journal of Mental Health*, 15(6), 645–658.
- Čech, O., & Zvoníčková, N. (2017). *Nebezpečí kyberšikany: internet jako zbraň?*. Theia - krizové centrum.
- Čerešník, M., Dolejš, M., & Skopal, O. (2016). *Škála impulzivity Dolejš a Skopal (SIDS). Příručka pro praxi*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Dolejš, M. (2010). *Efektivní včasná diagnostika rizikového chování u adolescentů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci
- Dolejš, M., & Skopal, O. (2016). *Škála impulzivity Dolejš a Skopal (SIDS). Příručka pro praxi*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Eysenck, H. J., & Eysenck, M. W. (1985). *Personality and Individual Differences: A Natural Science Approach*, New York: Plenum Press.
- Grigoryan, G. A. (2012). Serotonin and impulsivity (animal experiments). *Neuroscience and Behavioral Physiology*, 42(8), s. 885–894.
- Hamidovic, A., Dlugos, A., Skol, A., Palmer, A. A., & de Wit, H. (2009). Evaluation of genetic variability in the dopamine receptor D2 in relation to behavioral inhibition and impulsivity/sensation seeking: An exploratory study with d-amphetamine in healthy participants. *Experimental and Clinical Psychopharmacology*, 17(6), 374–383. <https://doi.org/10.1037/a0017840>
- Havighurst, R. J. (1953). *Human development and education*, New York: Longmans, Green.
- Chamorro, J., Bernardi, S., Potenza, M. N., Grant, J. E., Marsh, R., Wang, S., & Blanco, C. (2012). Impulsivity in the general population: A national study. *Journal Of Psychiatric Research*, 46, s. 994–1001. DOI: 10.1016/j.jpsychires.2012.04.023.
- Jedlička, R. (2011). *Výchovné problémy s žáky z pohledu hlubinné psychologie*. Portál.
- Jedlička, R. (2015). *Poruchy socializace u dětí a dospívajících: prevence životních selhání a krizová intervence*. Grada Publishing as.
- Kalina, K. (2003). *Drogy a drogové závislosti: mezioborový přístup*. Úřad vlády České republiky.
- Kalina, K. (2015). *Klinická adiktologie*. Grada Publishing.
- Kolář, M. (2001). *Bolest šikanování: cesta k zastavení epidemie šikanování ve školách*. Portál, sro.

- Kolář, M. (2011). *Nová cesta k léčbě šikany*. Portál.
- Kopecký, M. K., & Krejčí, M. V. (2010). *Rizika virtuální komunikace. Příručka pro Učitele*. Olomouc: Net.
- Langmeier, J., & Krejčířová, D. (2006). *Vývojová psychologie*. Grada Publishing as.
- Macek, P. (2003). *Adolescence* (Vyd. 2., upr). Praha: Portál.
- Mioviský, M., Skácelová, L., Zapletalová, J., & Novák, P. (2010). *Primární prevence rizikového chování ve školství*. Praha: Sdružení SCAN, Univerzita Karlova v Praze & Togga, 70-74.
- Mioviský, M., Adámková, T., Čablová, L., Čech, T., Doležalová, P., Endrödiiová, L., ... & Martanová, V. P. (2012). *Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování*. Praha: Univerzita Karlova v Praze & Togga.
- Nešpor, K., & Csémy, L. (1997). *Alkohol, drogy a vaše děti: jak problémům předcházet, jak je včas rozpoznat a jak je zvládat*. BESIP.
- Nešpor, K., Csémy, L., & Pernicová, H. (1999). *Prevence ve školním prostředí: Zásady efektivní primární prevence*. Praha. Sportprotag.
- Nešpor, K. (2000). *Návykové chování a závislost: současné poznatky a perspektivy léčby*. Portál, sro.
- Nešpor, K. (2003). *Metodika prevence ve školním prostředí*. Praha: Fontis pro MŠMT.
- Pešek, R., & Nečesaná, K. (2009). *Prevence užívání tabáku, alkoholu a jiných drog u dospívajících: vybrané klíčové dokumenty, výsledky aktuálních výzkumů, příčiny a vývoj užívání drog, motivace ke změně a léčba: moderní metody pro nácvik psychosociálních dovedností zvyšujících sebedůvěru*. Arkáda-sociálně psychologické centrum.
- Pešek R., Vondrášková A., Veselý O. (2008). *Drogová závislost, běh na krátkou trať*, Arkáda.
- Renotířová, M., & Ludíková, L. (2003). *Speciální pedagogika*. Univerzita Palackého.
- Říčan, P. (1995). *Agresivita a šikana mezi dětmi: jak dát dětem ve škole pocit bezpečí*. Portál, sro.
- Říčan, P. (2004). *Cesta životem*. 2. vyd. Praha. Portál, 4004, 390.
- Sobotková, V. (2014). *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*. Grada.
- Steinberg, L. & Belsky J. (1991). *Infancy, Childhood and Adolescence*. New York: McGrawHill.
- Školní vzdělávací program, obor vzdělání 68-42-M/01 Bezpečnostně právní činnost, platný od 1. 9. 2009 pod č.j.: VPŠH-412/SP-2009. Holešov 22.6.2009
- Thorová, K. (2015). *Vývojová psychologie. Proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál.

- Vágnerová, M., & Hadj Moussa, Y. (2000). *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál.
- Vágnerová, M. (2012). *Vývojová psychologie. Dětství a dospívání*. Karolinum Press.
- Webster, Ch., & Jackson, M. (1997). *Impulsivity: Theory, Assessment, and Treatment*. New York: The Guilford Press.
- Zuckerman, M. (1994). *Behavioral Expressions and Biosocial Bases of Sensation Seeking*. New York: Cambridge University Press.
- Zuckerman, M. (1995). GOOD AND BAD HUMORS: Biochemical Bases of Personality and Its Disorders. *Psychological Science (Wiley-Blackwell)*, 6(6), s. 325–332.

Elektronické zdroje:

<https://www.spschol.cz/home/aktivita-skoly-oddelovac/prevence>

<https://www.spschol.cz/home/info-o-skole/zakladni-informace>

<https://www.spschol.cz/images/sampledata/prevence/mpp.pdf>

Interní dokumentace poskytnuté Vyšší policejní školou a Střední policejní školou Ministerstva vnitra v Holešově.

14 PŘÍLOHY

Příloha 1. Vzorový informovaný souhlas pro účastníka výzkumu.

Informovaný souhlas

Název studie (projektu): Problematika a prevence rizikového chování na Vyšší policejní škole a střední policejní škole Ministerstva vnitra

Jméno:

Datum narození:

Účastník byl do studie zařazen pod číslem:

1. Já, níže podepsaný(á) souhlasím s mou účastí ve studii. Je mi více než 18 let.
2. Byl(a) jsem podrobně informován(a) o cíli studie, o jejích postupech, a o tom, co se ode mě očekává. Beru na vědomí, že prováděná studie je výzkumnou činností.
3. Porozuměl(a) jsem tomu, že svou účast ve studii mohu kdykoliv přerušit či odstoupit. Moje účast ve studii je dobrovolná.
4. Při zařazení do studie budou moje osobní data uchována s plnou ochranou důvěrnosti dle platných zákonů ČR. Je zaručena ochrana důvěrnosti mých osobních dat. Při vlastním provádění studie mohou být osobní údaje poskytnuty jiným než výše uvedeným subjektům pouze bez identifikačních údajů, tzn. anonymní data pod číselným kódem. Rovněž pro výzkumné a vědecké účely mohou být moje osobní údaje poskytnuty pouze bez identifikačních údajů (anonymní data) nebo s mým výslovným souhlasem.
5. Porozuměl jsem tomu, že mé jméno se nebude nikdy vyskytovat v referátech o této studii. Já naopak nebudu proti použití výsledků z této studie.

Podpis účastníka:

Datum:

Příloha 2. Dotazované otázky pro účastníky bakalářské práce.

Téma bakalářská práce: Problematika a prevence rizikového chování na VPŠ a SPŠ MV v Holešově

Otázky k rozhovoru

1. Setkali jste se s rizikovým chováním u adolescentů - žáků Vaší školy? Pokud ano, jak jste řešili tuto situaci?
2. Řešili byste dnes dané situace jinak?
3. Bylo nutné při řešení konkrétního rizikové chování přizvat další odborníky (vedení školy, další školské pracovníky)?
4. Přineslo Vám jednání s agresorem nebo obětí rizikového chování (např. šikany) nové zkušenosti, pokud ano, jaké?
5. Čím pro Vás bylo jednání s agresorem nebo obětí zajímavé (poučné, obohacující)?
6. Na základě jakých indicií jste vyvodili závěr, že se v daném konkrétním případě jedná o šikanu, případně jiné rizikové chování?
7. Jaké konkrétní negativní znaky jste pozorovali u oběti šikany?
8. Jakým způsobem jste se dověděli o rizikovém chování?
9. Mělo rizikové chování takové znaky, že musela věc řešit Policie ČR?
10. Jakým způsobem se na vaší škole řeší, pokud se vyskytly, problémy ve vztahu k alkoholu a drogách?
11. Podíleli se pracovníci Vaší školy oslovena na tvorbě Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019-2027 a Akčního plánu realizace Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019-2027?
12. Co výše uvedených dokumentů považujete za významné pro prevenci rizikového chování ve vztahu k Vaší škole?

Příloha 3. Žádost etické komise k provedení výzkumu s živými účastníky projektu.

 	
UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI FAKULTA TĚLESNÉ KULTURY	
SMĚRNICE DĚKANA Etická komise FTK UP	
OBSAH:	- Základní ustanovení EK FTK UP - Principy činnosti EK FTK UP - Obecné zásady fungování
Přílohy:	1. Žádost o vyjádření Etické komise FTK UP 2. Vyjádření Etické komise FTK UP
ZPRACOVAL:	prof. PhDr. Bohuslav Hodaň, CSc.
DNE:	31. 3. 2008
PLATNOST ODE DNE:	1. 4. 2008
	<i>Číslo</i> 2 / 2008
OBDRŽÍ:	děkan 1x, proděkani 3x, tajemník 1x, katedry 8x – KAA, KAF, KAS, KBT, KFT, KKS, KRL, KSP, CKV, odd. VBČZV Členové EK

Preambule

Etické komise FTK UP

Vzhledem k tomu, že objektem mnoha výzkumných prací realizovaných na Fakultě tělesné kultury UP je živý člověk, je směrnice vypracována v souladu se zásadními dokumenty tuto skutečnost reflektujícími. Patří mezi ně Helsinská deklarace vydaná Světovou lékařskou asociací (WMA) v r. 1964 a Mezinárodní směrnice pro biomedicínský výzkum zahrnující lidské účastníky vydané v r. 1982 ve spolupráci Světové zdravotnické organizace (WHO) a Rady pro mezinárodní organizaci lékařských věd (CIOMS).

1. Základní ustanovení

- a. Výzkum zahrnující lidské účastníky musí být schválen *Etickou komisí*.
- b. Před zahájením jakéhokoliv výzkumu zahrnujícího lidské účastníky musí být zabezpečen jejich *dobrovolný a informovaný souhlas* (viz příslušná směrnice).
- c. Výzkum je zabezpečován *dostatečně kvalifikovanými a zkušenými pracovníky, příp. je jimi garantován* (kvalifikační práce).
- d. Výzkum musí být realizován *v souladu s výzkumným protokolem*, v němž je uveden *cíl výzkumu, důvody* zapojení lidských účastníků *a způsob* jejich získávání, *známá rizika* s výzkumem související a způsoby jejich eliminace, *certifikáty*, potvrzující bezpečnost používaného přístroje.
- e. V případě publikace výsledků výzkumu, který zahrnoval lidské účastníky, je uvedeno, že výzkum byl proveden v souladu s následujícími zásadami.

2. Zásady pro informovaný souhlas účastníků výzkumu

Zásada 1: Individuální informovaný souhlas je dán kompetentním jedincem, který obdržel nezbytné informace, adekvátně je pochopil a po vlastním zvážení dospěl k rozhodnutí o své účasti ve výzkumu.

Zásada 2: Základní informace pro uvažované účastníky výzkumu

Kdo se může výzkumu zúčastnit, jaké jsou cíle a metody výzkumu, jak dlouho se bude dotyčná osoba na výzkumu podílet, jaké výhody může účastník očekávat i jaká jsou rizika či nepříjemnosti spojené s výzkumem, jaké jsou alternativní postupy nebo způsoby léčení, rozsah důvěrnosti záznamů, rozsah odpovědnosti pracovníka výzkumu, informace o tom, že účastník může účast svobodně odmítnout či odstoupit z výzkumu, a to beztržně, bez ztráty výhod, na něž by jinak měl nárok.

Zásada 3: Povinnosti pracovníků výzkumu, týkající se informovaného souhlasu

Pracovník výzkumu je povinen: sdělit účastníkům všechny informace nezbytné pro poskytnutí informovaného souhlasu, umožnit kladení dotazů, neklamat, nevyvíjet nepřipustný nátlak, vyžadovat souhlas až poté, co budoucí účastník získal znalost závažných faktů, získat od účastníka podpis formuláře jako doklad informovaného souhlasu, obnovit informovaný souhlas v případě, že se dospěje k podstatným změnám původního konceptu výzkumu nebo výzkumných procedur.

Zásada 4: Podnět k účasti

Účastníci mohou dostat finanční úhradu za náklady vzniklé v souvislosti s jejich účastí na výzkumu.

Zásada 5: Výzkum a účast dětí

Před začátkem výzkumu musí být prověřeno, zda výzkum nemůže být proveden na souboru dospělých osob. Účelem je získání poznatků mající vztah ke zdravotním potřebám dětí. Zástupný souhlas dává rodič nebo zákonný opatrovník; dítě by mělo být, v rámci svých možností, dostatečně informováno a získán jeho souhlas. Je třeba respektovat odmítnutí dítěte. Je třeba minimalizovat rizika a zvážit důležitost získaných poznatků.

Zásada 6: Výzkum s účastí osob s duševními chorobami nebo poruchami chování

Pracovník výzkumu musí zvážit, zda není možné provést výzkum na osobách zdravých. Získané poznatky musí mít vztah ke zdravotním potřebám těchto handicapovaných osob. Musí být získán souhlas od každého účastníka s ohledem na jeho možnosti a je třeba plně respektovat případné odmítnutí. V případě nesvéprávných osob se získává souhlas od zákonného opatrovníka nebo jiné řádně zmocněné osoby.

Zásada 7: Výzkum zahrnující lidské účastníky v málo rozvinutých komunitách

Do výzkumu nebudou zapojeni jedinci z málo rozvinutých komunit, pokud tento výzkum je možno provádět v komunitách vyspělých. Výzkum by měl odpovídat prioritám a potřebám těchto komunit. Od každého účastníka je třeba zajistit informovaný souhlas. Návrh výzkumu by měl být schválen Etickou komisí, která má mezi svými členy (či konzultanty) osoby důkladně obeznámené se zvyky a tradicemi komunity.

Zásada 8: Informovaný souhlas při epidemiologických studiích

V některých podobných případech je informovaný souhlas nemožný nebo nevhodný. Etická komise by měla určit, zda plány výzkumu zaručují bezpečnost a soukromí účastníků.

Zásada 9: Výběr účastníků

Jednotlivci nebo komunity by měly být vybírány tak, aby zátěž výzkumu a jejich užitek byly spravedlivě rozděleny. Zvláštní pozornost by měla být věnována zranitelným jedincům (u nich by měla být respektována jejich práva obzvlášť pečlivě).

Zásada 10: Těhotné a kojící ženy jako součást výzkumu

Výzkum by měl být spojen jen k získání nových poznatků o těhotenství nebo laktaci. Jinak by se těhotné a kojící ženy neměly účastnit klinických zkoušek, ve kterých by je mohli zastoupit jiní účastníci.

3. Pravidla jednání pro Etickou komisi FTK UP:

1. *Složení* komise musí být v souladu s výzkumnými možnostmi fakulty, aby bylo umožněno komplexní a kvalifikované posouzení předkládaných výzkumných projektů. Etická komise má pět členů.
2. Členy komise *jmenuje* děkan fakulty.
3. Etická komise *odpovídá* za etickou čistotu navrhovaných výzkumných projektů.
4. Etická komise *nedisponuje* žádnými pravomocemi k uvalení jakýchkoliv sankcí na pracovníky výzkumu. Musí však být schopna *podat zprávu* kontrolním orgánům o jakémkoliv porušení etických norem.
5. *Povinnost předložení* přehledné anotace výzkumu, zahrnující všechny výše uvedené požadavky, se týká všech pracovníků fakulty, kteří předkládají nebo garantují výzkum zahrnující lidské účastníky.

B. Projekty, které je nutno předložit Etické komisi FTK UP

Etické komisi FTK UP je nutno předložit *všechny* projekty mající *experimentální charakter* a obsahující *intervenční programy kondičního či terapeutického charakteru a různé formy zátěžového testování a laboratorních vyšetření*. Týká se to i *diplomových, bakalářských, magisterských a všech dalších kvalifikačních prací*, pokud mají výše uvedený charakter.

Vyjádření Etické komise je nedílnou součástí těchto prací a mělo by být zařazeno na prvním místě v Příloze.

Etické komisi se podává *Žádost pro Etickou komisi spolu s Informovaným souhlasem*.

Žádost se na Etickou komisi se podává v době přípravy anotace, před realizací vlastního projektu.

doc. ~~PhDr.~~ Dušan ~~Tomajko~~, CSc., v. r.
děkan FTK UP

Příloha č. 1

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FAKULTA TĚLESNÉ KULTURY

✉ tř. Míru 115, 771 11 Olomouc

Žádost o vyjádření Etické komise FTK UP

k projektu výzkumné, habilitační, doktorské, diplomové (bakalářské) práce, zahrnující lidské účastníky

Název: Problematika a prevence rizikového chování na Vyšší policejní škole a střední policejní škole Ministerstva vnitra

Forma projektu: diplomová / bakalářská práce

Autor /hlavní řešitel/ Marek Půček

Školitel (v případě studentské práce) doc. PhDr. Dana Štěrbová, Ph.D.

Vyjádření školitele, vedoucího práce

Souhlasím s předloženým projektem,

Popis projektu

Cílem bakalářské práce je zhodnotit rizikové chování na středních školách, zejména pak vybrané střední škole, která má vzdělávat v bezpečnostních oborech. Dále popsat rizikové chování z hlediska možného zneužití alkoholu, drog a různé formy šikany a popsat jaký vliv na rizikové chování na pedagogy. Na základě polostrukturovaného rozhovoru (viz témata v příloze) popsat a zhodnotit prevenci rizikového chování mj. ve vztahu k dokumentu MŠMT Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019-2027 a k dokumentu Akční plán realizace Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019-2027.

Rozhovor bude veden s pedagogy dané školy a s psychologem a preventisty.

Zajištění bezpečnosti pro posouzení odborníky: Rozhovory budou zaznamenávány na audio zařízení a následně přepsány a analyzovány.

Etické aspekty výzkumu - Účast je dobrovolná, oslovení účastníci budou seznámeni s tématem práce a před realizací výzkumu podepíší informovaný souhlas

Informovaný souhlas účastníků (přiložen)

V Olomouci dne 12.3.2020

Podpis autora Marek Půček

Příloha č. 2

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FAKULTA TĚLESNÉ KULTURY

✉ tř. Míru 115, 771 11 Olomouc

Vyjádření etické komise FTK UP

Složení komise: _____

Projekt práce byl schválen Etickou komisí FTK UP pod jednacím číslem: _____

dne: _____

Etická komise FTK UP zhodnotila předložený projekt a **neshledala žádné rozpory** s platnými zásadami, předpisy a mezinárodními směrnici pro výzkum zahrnující lidské účastníky.

Řešitel projektu splnil podmínky nutné k získání souhlasu Etické komise.

razítko fakulty

.....
podpis předsedy EK